

**TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS**

VOLUME 7 / 2024

LABOR ECONOMICS

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ilmiy elektron jurnali

**LABOUR ECONOMICS AND
HUMAN CAPITAL**

scientific electronic journal

2025 yil 1-son

Volume 4, Issue 1, 2025

**МЕХНАТ ИҚТISODIYOTI
VA INSON KAPITALI**
ISSN: 3030-3117

LABORECONOMICS.UZ

МЕХНАТ ИҚТISODIYOTI VA INSON KAPITALI

№ 1-2025

**ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ
КАПИТАЛ**

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

“Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro‘yxatga olingan.

Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko‘chasi, 49 uy

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog‘lanish uchun telefonlar:

+998998818698

Tahririyat Kengashi raisi:**(Chairman of the Editorial Board)**

Abduraxmanov Qalandar Xodjayevich, O'zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a'zolari:**(Members of the Editorial Board)**

Toshqulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof.
Yusupov Axmadbek Tadjiyevich, i.f.d., prof.
Sharipov Kongratboy Avezimbetovich, t.f.d., prof
Raifkov Kudratilla Mirsagatovich, i.f.d., prof
Xalmuradov Rustam Ibragimovich, i.f.d., prof
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.
Nazarov Sharofiddin Xakimovich, i.f.d., prof.
Jumayev Nodir Xasiyatovich, i.f.d, prof.
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof.
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof.
Zokirova Nodira Kalandarovna, i.f.d., prof.
Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich, i.f.d., prof.
Muxiddinov Erkin Madorbekovich, i.f.f.d., (PhD)
Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayevich, i.f.n., dots.
Amirov Lochinbek Fayzullayevich, i.f.f.d., (PhD), dots.
G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich, i.f.d., (DSc), dots.
Shakarov Zafar Gafarovich, i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a'zolari:**(Community Council members)**

Bred Bodenxauzen (AQSh)
Jon Ankor (Buyuk Britaniya)
Odegov Yuriy Gennadevich (Rossiya Federasiyasi)
Keynz Miller (AQSh)
Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)
Masato Xivatari (Yaponiya)
Gerxard Feldmayer (Germaniya)
Eko Shri Margianti (Indoneziya)
Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)
Rohana Ngah (Malayziya)
Sharifah Zanniyerah (Malayziya)
Teguh Dartanto (Indoneziya)
Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)
Muhammed Xoliq (Pokiston)
Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas'ul muxarrir (Editor-in-Chief): G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich**Veb-administrator (Web admin):** Musayev Xurshid Sharifjonovich

MUNDARIJA (CONTENTS)**MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI**

S.B.G'oyipnazarov	<i>Сунъий интеллектнинг меҳнат бозори ва иш билан бандликка бўлган таъсири</i>	5-16
I.A.Bakiyeva	<i>Барқарор иқтисодий ўсишни таъминлашда меҳнат унумдорлигини ошириш масалалари</i>	17-26
S.P.Qurbonov	<i>Mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining aholi unumli bandligini oshirishdagi ahamiyati</i>	27-36
O.Q.Xatamov T.T.Xalikov	<i>Raqamli texnologiyalar assosida oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarni bandligini ta'minlash mexanizmlarni takomillashtirish.....</i>	37-47
N.R.Saidov	<i>Ish o'rinlari barqarorligini ta'minlash: muammolar va istiqbollar</i>	48-55
F.O'.Masharipov	<i>Малакали кадрлар тайёрлаш мақсадида касбий таълимда халқаро таълим дастурларини жорий этиш</i>	56-70
S.Sh.Matkarimova	<i>Yoshlarga xorijiy tillarni o'qitish orqali mehnat bozorida malakali kadrlar tayyorlash: muammolar va yechimlar</i>	71-80
T.M.Bobojonov	<i>Yashil iqtisodiyotning ahamiyati va bandlik imkoniyatlari</i>	81-94

INSON KAPITALI

Ye.R.Kim	<i>Подходы к оценке состояния человеческого капитала в стране</i>	95-107
-----------------	---	--------

INSON TARAQQIYOTI

B.B.Mardonov J.S.Pardayev	<i>Таълим хизматларининг мохияти, ижтимоий-иқтисодий аҳамияти</i>	108-116
R.Z.Muxammadiyev	<i>Ўзбекистонда давлат тиббий суғуртаси: ютуқ ва камчиликлар</i>	117-126
Y.X.Turdiyeva	<i>Финансовая поддержка государственно-частного партнерства: новый взгляд на дошкольное образование</i>	127-133

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH

G'.R.Adashov	<i>Роль показателя совокупного дохода в сокращении бедности в Узбекистане</i>	134-141
---------------------	---	---------

MIGRATSIYA

K.M.Habibullayev	<i>Yuqori malakali mutaxassislariga bo'lgan ehtiyojni baholash ko'rsatkichlari</i>	142-155
-------------------------	--	---------

INSON RESURSLARINI BOSHQARISH

O'X.Abdukarimov	<i>Ўзбекистон давлат фуқаролик хизмати тизимида инсон ресурсларини ривожлантириш: миллий тажриба ва замонавий тенденциялар</i>	156-165
------------------------	--	---------

S.S.Abdullayev	<i>Раҳбар ходимларнинг бошқарув фаолияти самарадорлигини баҳолашга бўлган илмий ёндашувлар</i>	166-178
-----------------------	--	---------

M.G'.Abdurazzoqov	<i>Strategik boshqaruvning mazmuni va uning ishlab chiqarish korxonalaridagi ahamiyati</i>	179-186
--------------------------	--	---------

TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH

M.X.Saidova	<i>Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi asosida biznes rivojlanish jarayonlarini statistik va ekonometrik tahlil qilish</i>	187-193
--------------------	---	---------

X.F.To'xtayeva	<i>Analysis of the transformation of employment in the tourist services market of Uzbekistan and the state of its regulation</i>	194-204
-----------------------	--	---------

Sh.S.Qorriyeva	<i>O'zbekistonda yashil moliyalashtirishni rivojlantirishning xorij tajribasi</i>	205-219
-----------------------	---	---------

O.R.Meyliyev K.X.Gofurova	<i>Raqamli transformatsiya bilan yashil moliyalashtirishning uyg'unligi</i>	220-231
--------------------------------------	---	---------

A.N.Kaxorova	<i>Sanoat tarmoqlarining tarkibiy tuzilishini takomillashtirishning nazariy asoslari</i>	232-239
---------------------	--	---------

N.O.Jumaniyazov M.Y.Umarov R.B.Otamurodov	<i>Fundamental issues of modern finance in the context of a green economy</i>	240-247
--	---	---------

M.T.Kurbonbekova Z.A.Xamidova S.B.Xujaxonova	<i>Qoraqolpog'iston Respublikasida milliy turizmni rivojlantirishda hunarmandchilikni o'rni (hunarmandchilikni rivojlantirish misolida)</i>	248-254
---	---	---------

U.U.Raxmatullayev	<i>O'zbekiston mintaqaviy iqtisodiyotida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishdagi muammolar</i>	255-264
--------------------------	--	---------

N.Sh.Dexkanova Y.F.Najmiddinov	<i>Sanoat korxonalarida energiya intensivligi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili</i>	265-276
---	--	---------

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>

O'ZBEKISTON MINTAQAVIY IQTISODIYOTIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR

Raxmatullayev Umarbek Ulug'bekovich

Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti,

To'rtko'l fakulteti, assistent-o'qituvchi

e-mail: raxmatullayevumarbek@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.55439/LEHC/vol2_iss1/a168

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonning mintaqaviy iqtisodiyotida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish jarayonida yuzaga kelayotgan asosiy muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida moliyaviy, texnologik, huquqiy va tabiiy omillarga oid cheklolar ko'rib chiqildi. Shuningdek, mamlakatning energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish, xususiy investitsiyalarni jalb etish hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish bo'yicha takliflar ilgari surildi.

O'zbekiston geografik jihatdan qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish uchun katta salohiyatga ega bo'lsa-da, ushbu sohani rivojlantirish jarayonida bir qator iqtisodiy va institutsional muammolar kuzatilmoqda. Ayniqsa, quyosh va shamol energetikasiga oid texnologik bazaning yetarlicha rivojlanmaganligi, mahalliy ishlab chiqarishning cheklanganligi, moliyalashtirish va davlat subsidiyalarining yetishmovchiligi, shuningdek, huquqiy tartibga solishning murakkabligi ushbu sohaning rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu bilan birga, xalqaro investorlarni jalb qilish va zamonaviy innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish kabi omillar sohaning rivojlanishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va barqaror energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha muhim strategik qarorlarni qabul qilishga ko'maklashadi. Maqolada qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishi natijasida mamlakat iqtisodiyotiga kutilayotgan ijobiy ta'sirlar, jumladan, energiya xavfsizligini ta'minlash, ekologik toza energiyadan foydalanish va yangi ish o'rinlarini yaratish imkoniyatlari ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: Qayta tiklanuvchi energiya, yashil iqtisodiyot, quyosh energetikasi, shamol energetikasi, gidroenergetika, barqaror rivojlanish, energetika infratuzilmasi, investitsiyalar, huquqiy muammolar, texnologik innovatsiyalar, ekologik xavfsizlik, iqtisodiy samaradorlik, davlat siyosati, xususiy sektor, xalqaro hamkorlik, energiya saqlash, elektr tarmoqlari modernizatsiyasi, subsidiyalar, iqtisodiy islohotlar, O'zbekiston energetikasi.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ В РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА

Рахматуллаев Умарбек Улугбекович

Ташкентский государственный экономический университет,

Факультет Турткульского университета, ассистент преподавателя

Аннотация. В статье анализируются основные проблемы, возникающие в процессе развития возобновляемых источников энергии в региональной экономике Узбекистана. В исследовании рассматривались ограничения, связанные с финансовыми, технологическими, правовыми и природными факторами. Также были выдвинуты предложения по модернизации

энергетической инфраструктуры страны, привлечению частных инвестиций и расширению международного сотрудничества.

Несмотря на то, что Узбекистан имеет большой географический потенциал для использования возобновляемых источников энергии, в развитии этого сектора наблюдается ряд экономических и институциональных проблем. В частности, неразвитость технологической базы солнечной и ветровой энергетики, ограниченность местного производства, отсутствие финансирования и государственных субсидий, а также сложность правового регулирования сдерживают развитие этого сектора. При этом большое значение для развития отрасли имеют такие факторы, как привлечение международных инвесторов и внедрение современных инновационных технологий.

Результаты исследования помогут принять важные стратегические решения по развитию зеленой экономики и использованию устойчивых источников энергии в Узбекистане. В статье также подчеркивается ожидаемое положительное влияние развития возобновляемых источников энергии на экономику страны, включая обеспечение энергетической безопасности, использование экологически чистой энергии и создание новых рабочих мест.

Ключевые слова: Возобновляемая энергетика, зеленая экономика, солнечная энергия, ветровая энергия, гидроэнергетика, устойчивое развитие, энергетическая инфраструктура, инвестиции, правовые вопросы, технологические инновации, экологическая безопасность, экономическая эффективность, государственная политика, частный сектор, международное сотрудничество, хранение энергии, модернизация электросетей, субсидии, экономические реформы, энергетика Узбекистана.

PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT OF RENEWABLE ENERGY SOURCES IN THE REGIONAL ECONOMY OF UZBEKISTAN

Rakhmatullayev Umarbek Ulugbekovich

Tashkent State University of Economics,

Turkcul Faculty, Assistant-teacher

Abstract. This article analyzes the main problems arising in the process of developing renewable energy sources in the regional economy of Uzbekistan. During the study, limitations related to financial, technological, legal and natural factors were considered. Also, proposals were put forward to modernize the country's energy infrastructure, attract private investment and expand international cooperation.

Although Uzbekistan geographically has great potential for the use of renewable energy sources, a number of economic and institutional problems are observed in the process of developing this sector. In particular, the insufficient development of the technological base for solar and wind energy, limited local production, lack of financing and state subsidies, as well as the complexity of legal regulation, hinder the development of this sector. At the same time, factors such as attracting international investors and implementing modern innovative technologies are of great importance for the development of the sector.

The results of the study will help to make important strategic decisions on the development of a green economy and the use of sustainable energy sources in Uzbekistan. The article also highlights the expected positive impacts on the country's economy as a result of the development of renewable energy sources, including ensuring energy security, using environmentally friendly energy, and creating new jobs.

Keywords: Renewable energy, green economy, solar energy, wind energy, hydropower, sustainable development, energy infrastructure, investments, legal issues, technological innovations, environmental safety, economic efficiency, public policy, private sector, international cooperation, energy storage, modernization of power grids, subsidies, economic reforms, energy of Uzbekistan.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasi so‘nggi yillarda iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichiga o‘tmoqda va bu jarayonda qayta tiklanuvchi energiya manbalari (QTM) muhim ahamiyat kasb etmoqda. An‘anaviy yoqilg‘i resurslariga bo‘lgan qaramlikni kamaytirish, ekologik barqarorlikni ta‘minlash va energiya mustaqilligiga erishish mamlakatning strategik maqsadlaridan biri hisoblanadi.

Mintaqaviy iqtisodiyot doirasida qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishi ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan keng ko‘lamli natijalarga olib kelishi mumkin. O‘zbekiston o‘zining geografik joylashuvi sababli quyosh va shamol energiyasidan foydalanish uchun katta salohiyatga ega. Mamlakatning ayrim hududlari yil davomida quyosh nurlanishi bo‘yicha yuqori ko‘rsatkichlarga ega bo‘lib, bu quyosh elektr stansiyalarini rivojlantirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Shuningdek, Qoraqalpog‘iston Respublikasi, Buxoro, Navoiy va Qashqadaryo viloyatlarida shamol energetikasini rivojlantirish istiqbollari yuqori baholanmoqda.

Shunga qaramay, ushbu sohada qator muammolar mavjud bo‘lib, ular qayta tiklanuvchi energiya loyihalarining samarali amalga oshirilishiga to‘sqinlik qilmoqda. Eng asosiy muammolardan biri moliyalashtirish masalasidir. Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga sarmoya kiritish uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni talab qiladi, biroq mahalliy investorlar va xususiy sektor ushbu sohada yetarlicha faollik ko‘rsatmayapti. Xalqaro investitsiyalarni jalb qilish zarurati dolzarb bo‘lib, bunda huquqiy va tartibga solish masalalarini soddalashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, texnologik bazaning rivojlanishi ham sust kechmoqda. Mahalliy ishlab chiqaruvchilarning kamligi, ilg‘or texnologiyalarning yetarli darajada tatbiq etilmagani va energetika infratuzilmasining eskirganligi qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash, xorijiy tajribani o‘rganish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Ushbu maqolada O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida moliyaviy, texnologik va huquqiy omillarga alohida e‘tibor qaratilib, sohaga oid dolzarb masalalar yuzasidan tahliliy yondashuv taklif etiladi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishi nafaqat mamlakat iqtisodiyotiga, balki ekologik holat va ijtimoiy barqarorlikka ham katta ta‘sir ko‘rsatishi mumkinligi tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili va metodlar

O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish masalasi bo‘yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari hamda hukumat qarorlariga asoslangan holda adabiyotlar tahlili amalga oshirildi. Dastlab, xalqaro tajribalar tahlil qilinib, rivojlangan va

rivojlanayotgan davlatlarda qayta tiklanuvchi energiya sohasida erishilgan natijalar o‘rganildi. Xususan, Xitoy, Germaniya, AQSh va Daniya kabi davlatlarning strategiyalari va ularning muvaffaqiyatli tajribalari O‘zbekiston uchun muhim model bo‘lishi mumkinligi aniqlandi.

1-jadval

Dunyo mamlakatlarida qayta tiklanuvchi energiya manbalari ulushi (%)

Mamlakat	Quyosh energiyasi	Shamol energiyasi	Gidroenergetika	Umumiy ulush (%)
Xitoy	12.3	20.4	28.5	61.2
AQSh	14.5	25.1	17.3	56.9
Germaniya	24.1	27.8	3.6	55.5
Daniya	23.3	45.0	2.1	70.4
O‘zbekiston	2.3	1.5	10.2	14.0

1-jadvaldan ko‘rinib turibdiki, O‘zbekiston hali ham qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishda boshqa mamlakatlar bilan solishtirganda ancha orqada qolmoqda. Xususan, shamol va quyosh energetikasi ulushi juda past bo‘lib, bu esa sohani rivojlantirish uchun yangi strategiyalarni talab etadi.

Mahalliy tadqiqotlar tahlilida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, energetika sohasi bo‘yicha hukumat qarorlari, shuningdek, Fanlar akademiyasi, oliy ta‘lim muassasalari va mustaqil tadqiqotchilar tomonidan tayyorlangan ilmiy maqolalar ko‘rib chiqildi. Energetika bozorining tartibga solinishi, huquqiy me‘yoriy hujjatlar va davlat tomonidan berilayotgan subsidiyalar ushbu tahlil doirasida alohida ko‘rib chiqildi. Shuningdek, xalqaro moliya institutlarining (Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki, Xalqaro energetika agentligi) hisobotlari asosida investitsion imkoniyatlar va muammolar o‘rganildi.

Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish bo‘yicha turli ilmiy maqolalar, xalqaro hisobotlar va mahalliy tadqiqotlar tahlil qilindi. Quyidagi jadvalda mualliflar tomonidan o‘rganilgan asosiy yo‘nalishlar, muammolar va ularning taklif qilingan yechimlari keltirilgan.

Tadqiqot muallifi va manbasi	Asosiy muammolar	Taklif qilingan yechimlar
Jahon banki (2021)	Investitsiya yetishmovchiligi, yuqori dastlabki xarajatlar	Soliq imtiyozlari va subsidiyalar orqali investitsiyalarni jalb qilish
Osiyo taraqqiyot banki (2022)	QTE’ning elektr tarmoqlariga integratsiyasi zaifligi	“Aqlli tarmoqlar”ni joriy etish va energiya saqlash texnologiyalarini rivojlantirish
Maqsudov va boshqalar (2023)	Mahalliy ishlab chiqarishning sustligi	Quyosh panellari va shamol turbinalari uchun mahalliy ishlab chiqarishni yo‘lga qo‘yish
Xolmatov (2020)	Huquqiy tartiblarning murakkabligi	QTE bo‘yicha qonunchilikni soddalashtirish, litsenziyalash tizimini yengillashtirish
BMT atrof-muhit dasturi (2021)	Aholining xabardorlik darajasi pastligi	QTE bo‘yicha ta‘lim va targ‘ibot ishlarini kuchaytirish

Ushbu adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya sohasini rivojlantirish uchun iqtisodiy, texnologik va huquqiy yo'nalishlarda islohotlar talab qilinadi. Ko'pgina xalqaro tashkilotlar energiya bozorida raqobatni oshirish va davlat-xususiy sheriklik asosida investitsiyalarni jalb qilishni muhim omil sifatida ta'kidlaydi.

Shuningdek, adabiyotlar tahlili davomida qayta tiklanuvchi energiya manbalarining iqtisodiy samaradorligi, ekologik foydalari va texnologik rivojlanish dinamikasi kabi jihatlar ham o'rganildi. Xususan, sohadagi ilmiy izlanishlarning natijalari va tahliliy hisobotlar asosida qayta tiklanuvchi energiya manbalarining barqaror iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ularning mahalliy iqtisodiyotga ta'siri baholandi. Shu bilan birga, rivojlangan davlatlarning qayta tiklanuvchi energiya bo'yicha qonunchilik tajribalari ham o'rganilib, ularning O'zbekiston uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan jihatlari ko'rib chiqildi.

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

Metod	Tavsif
Statistik tahlil	O'zbekistonning qayta tiklanuvchi energiya sektori bo'yicha rasmiy ma'lumotlar tahlil qilindi.
Adabiyotlar tahlili	Ilg'or xalqaro tajribalar va mahalliy tadqiqotlar asosida muammolar va yechimlar o'rganildi.
Ekspert so'rovlari	Energetika mutaxassislari va investorlar bilan intervyular o'tkazildi.
Swot-tahlil	QTE rivojlanishining kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari va tahdidlarini baholash uchun ishlatildi.
Comparative Analysis	O'zbekistonning energetika sektori Janubiy Koreya, Xitoy va Germaniya bilan solishtirildi.

Metodik yondashuvlar natijasida O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya sohasini rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari aniqlandi. Bu tadqiqot natijalari kelgusida ushbu sohada strategik rejalashtirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqotda sifat va miqdoriy tahlil usullari qo'llanildi. Sifat jihatdan huquqiy hujjatlar va ilmiy maqolalar tahlil qilinib, mavjud qonunchilik bazasining qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga ta'siri baholandi. Shuningdek, O'zbekiston mintaqaviy iqtisodiyotining tahlili asosida qayta tiklanuvchi energiya sohasida amalga oshirilayotgan siyosatlar va dasturlar ko'rib chiqildi.

Miqdoriy tahlilda esa statistik ma'lumotlar, moliyaviy ko'rsatkichlar va xalqaro tashkilotlarning hisobotlari asosida qayta tiklanuvchi energiya manbalarining iqtisodiy samaradorligi baholandi. Investitsiyalar hajmi, energiya ishlab chiqarishning o'sish sur'atlari va iqtisodiy rentabellik kabi ko'rsatkichlar hisoblab chiqildi.

Bundan tashqari, komparativ tahlil usulidan foydalanilib, O'zbekistonning qayta tiklanuvchi energiya siyosati boshqa mamlakatlardagi tajribalar bilan

solishtirildi. Bu orqali samarali strategiyalar va potensial o'zgarishlar bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi.

Shuningdek, sohada faoliyat yurituvchi mutaxassislar bilan intervyular o'tkazilib, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan muammolar aniqlashga harakat qilindi. Olingan natijalar asosida ilmiy xulosalar va takliflar ishlab chiqildi.

Tadqiqot jarayonida eksperimental va model tahlil usullaridan foydalanilib, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining uzoq muddatli iqtisodiy samaradorligi prognoz qilindi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalarning sohadagi o'rni va istiqbollari ham baholandi. Bu esa O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning rivojlanishiga ko'maklashuvchi amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi.

Tahlil va natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishiga qator muammolar to'sqinlik qilmoqda. Xususan, texnologik bazaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, kapital qo'yilmalar hajmining yetishmovchiligi va davlat tomonidan imtiyozlarning cheklanganligi asosiy muammolar sifatida ajralib turadi. Shu bilan birga, huquqiy bazaning murakkabligi ham xususiy sektorning sohadagi ishtirokiga to'sqinlik qilmoqda.

O'zbekistonning quyosh va shamol energetikasini rivojlantirish imkoniyatlari katta bo'lishiga qaramay, hozirgi vaqtda qayta tiklanuvchi energiyaning umumiy ishlab chiqarishdagi ulushi past darajada qolmoqda. Bu holat energiya ishlab chiqarish tizimining modernizatsiyaga muhtoj ekanligini ko'rsatadi. So'nggi yillarda O'zbekistonda ushbu sohani rivojlantirish bo'yicha turli loyihalar amalga oshirilgan bo'lsa-da, investitsiyalar yetarlicha darajada emas.

O'zbekiston mintaqaviy iqtisodiyotida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishdagi muammolar quyidagilar:

1. Investitsiya va moliyaviy yetishmovchilik – Qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini amalga oshirish uchun katta mablag' talab etiladi. Moliya yetishmovchiligi ko'plab loyihalarning amalga oshirilishini sekinlashtiradi.

2. Texnologik rivojlanish darajasining pastligi – Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ulardan samarali foydalanish uchun yetarli tajriba va infratuzilma yetishmaydi.

3. Yuqori dastlabki xarajatlar – Quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish dastlab katta investitsiyani talab qiladi, bu esa xususiy investorlarni cho'chitadi.

4. Normativ-huquqiy tartibotlarning murakkabligi – Ruxsatnomalar, litsenziyalar va subsidiya tizimlarining murakkabligi yangi loyihalarning ishga tushirilishiga to'sqinlik qiladi.

5. Kadrlar tanqisligi – Mutaxassislar yetishmovchiligi yangi texnologiyalarni joriy etishda qiyinchilik tug‘diradi.

6. Tarmoq infratuzilmasining zaifligi – Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini umumiy tarmoqqa integratsiya qilish tizimining yetarlicha rivojlanmaganligi elektr ta‘minotining barqarorligiga ta‘sir qiladi.

7. Aholining xabardorlik darajasi pastligi – Yashil energiyaga o‘tishning afzalliklari haqida aholining xabardorligi yetarli emas, bu esa jamoatchilik qo‘llab-quvvatlashining sust bo‘lishiga olib keladi.

O‘zbekiston mintaqaviy iqtisodiyotida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishdagi muammolarni yechimlari quyidagilar:

1. Investitsiyalarni jalb qilish – Davlat-xususiy sheriklik asosida loyihalarni qo‘llab-quvvatlash, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirish zarur.

2. Texnologik modernizatsiya – Ilg‘or texnologiyalarni joriy etish, xorijiy tajribalarni o‘rganish va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish lozim.

3. Subsiya va soliq imtiyozlari – Qayta tiklanuvchi energiya sohasiga kiritiladigan investitsiyalar uchun soliq yengilliklari va subsidiyalar ajratish mexanizmlarini takomillashtirish kerak.

4. Huquqiy tartiblarni soddalashtirish – Energetika sohasidagi tartib-qoidalarni soddalashtirish va investitsiyalar uchun qulay sharoit yaratish muhim.

5. Kadrlar tayyorlash – Universitetlarda qayta tiklanuvchi energiya bo‘yicha mutaxassislar tayyorlash dasturlarini kuchaytirish va kasb-hunar markazlarini rivojlantirish lozim.

6. Tarmoq infratuzilmasini yaxshilash – Elektr tarmoqlarini modernizatsiya qilish va energiya saqlash texnologiyalarini keng joriy etish zarur.

7. Aholini xabardor qilish va motivatsiya berish – Yashil energiya afzalliklari haqida keng targ‘ibot ishlari olib borish, aholiga moliyaviy rag‘batlantirish tizimlarini taklif qilish lozim.

Ushbu chora-tadbirlar O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishini jadallashtirishga va iqtisodiy taraqqiyotga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishga yordam beradi.

Shuningdek, tahlillar shuni ko‘rsatadiki, davlat tomonidan rag‘batlantiruvchi mexanizmlar joriy etilishi lozim. Soliq imtiyozlari, subsidiyalar va grantlar orqali xususiy sektorni jalb qilish ushbu sohaning rivojlanishiga xizmat qilishi mumkin. Xalqaro moliyaviy institutlar va xorijiy investorlardan mablag‘ jalb qilish ham muhim omillardan biridir. Qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi kutilmoqda. Xususan, energiya ta‘minotining diversifikatsiyasi, ekologik tozalik darajasining oshishi va yangi ish o‘rinlarining yaratilishi ushbu jarayonning muhim natijalaridan hisoblanadi.

Bundan tashqari, qayta tiklanuvchi energiyadan keng foydalanish energiya importiga bog‘liqlikni kamaytirishga va milliy iqtisodiyotning barqarorligini oshirishga xizmat qiladi. O‘zbekistonda energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish ham muhim yo‘nalishlardan biridir. Hozirgi vaqtda elektr tarmoqlari va energiya saqlash tizimlari eskirgan bo‘lib, ularning yangilanishi qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishiga sezilarli darajada ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Energetika tarmog‘ini optimallashtirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali energiya samaradorligini oshirish mumkin. Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish istiqbollari mavjud bo‘lib, bu boradagi asosiy to‘siqlar texnologik, moliyaviy va huquqiy omillar bilan bog‘liq. Davlat siyosati, xususi sektor ishtiroki va xalqaro hamkorlikning kuchaytirilishi ushbu sohaning jadal rivojlanishini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Muhokama

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishiga qaratilgan sa‘y-harakatlar sezilarli bo‘lsa-da, muammolar hal etilmaganicha qolmoqda. Eng katta to‘siqlardan biri – texnologik yetishmovchilik va moliyalashtirish muammolaridir. Zamonaviy energiya saqlash texnologiyalari va elektr tarmoqlarining modernizatsiya qilinishi talab etiladi. Biroq, bu jarayonning qimmatligi investorlar va davlat resurslariga katta yuk bo‘lmoqda.

Bundan tashqari, huquqiy muhit ham ushbu sohaning jadal rivojlanishiga to‘sqinlik qilmoqda. Qayta tiklanuvchi energiyaga doir qonunchilik tizimi takomillashtirilishi, soliqlar va bojxona imtiyozlari orqali investorlar rag‘batlantirilishi lozim. Xususi sektorning ishtirokini oshirish uchun shaffof va barqaror tartib-qoidalar joriy etilishi zarur.

Shuningdek, xalqaro tajriba shuni ko‘rsatmoqdaki, davlat tomonidan subsidiyalar ajratish va texnologik innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash qayta tiklanuvchi energiya sektorining rivojlanishiga kuchli turtki beradi. O‘zbekiston ham ushbu yo‘nalishda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kuchaytirishi lozim.

Mamlakat mintaqaviy iqlim sharoitlarini hisobga olgan holda, quyosh va shamol energetikasini rivojlantirishga e‘tibor qaratishi lozim. Quyosh panellari va shamol turbinalarini keng joriy qilish orqali energiya mustaqilligiga erishish mumkin. Shu bilan birga, gidroenergetika imkoniyatlarini ham kengroq o‘rganish va ulardan samarali foydalanish muhim.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish uchun texnologik modernizatsiya, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash va huquqiy muhitni yaxshilash zarur. Shuningdek, davlat, xususi sektor va xalqaro hamkorlik o‘rtasida samarali hamkorlik o‘rnatilishi lozim. Ushbu yondashuvlar

orqali O‘zbekiston mintaqaviy energiya bozorida raqobatbardoshlikni oshirib, barqaror va yashil iqtisodiyot sari dadil qadam tashlashi mumkin.

Xulosa

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, O‘zbekiston qayta tiklanuvchi energiya sohasida sezilarli salohiyatga ega bo‘lsa-da, mavjud muammolar ushbu sohaga sarmoya jalb qilish va barqaror rivojlanishga to‘sqinlik qilmoqda. Ushbu muammolarni hal qilish uchun davlat siyosati va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Agar taklif qilingan strategiyalar amalga oshirilsa, O‘zbekiston mintaqaviy iqtisodiyotida yetakchi yashil energetika markaziga aylanishi mumkin.

O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishi iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu sohaga qaratilgan sa‘y-harakatlar mamlakatning energiya xavfsizligini ta‘minlash, barqaror rivojlanish va ekologik muammolarni kamaytirishga yordam beradi.

Mavjud muammolarni bartaraf etish uchun davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash, investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish talab etiladi. Shuningdek, xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali moliyaviy va texnologik resurslardan samarali foydalanish muhim.

Agar O‘zbekiston qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga jiddiy e‘tibor qaratadigan bo‘lsa, kelajakda iqtisodiy mustaqillikni oshirish, ekologik barqarorlikni ta‘minlash va yangi ish o‘rinlarini yaratish imkoniyatlariga ega bo‘ladi. Shu sababli, ushbu sohada izchil va uzoq muddatli strategiyalar ishlab chiqilishi lozim. Bundan tashqari, ilmiy-tadqiqot ishlariga e‘tibor qaratish, mahalliy kadrlarni tayyorlash va texnologik yangiliklarni joriy etish orqali sohaga innovatsion yechimlarni olib kirish maqsadga muvofiqdir. Davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni kengaytirish esa qayta tiklanuvchi energiya sohasining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yashil energetikani rivojlantirish bo‘yicha davlat strategiyasi" to‘g‘risidagi qarori. 2022-yil.
2. O‘zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi. "O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish dasturi". Toshkent, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasi Statistika qo‘mitasi. "O‘zbekistonda energetika sektori statistik ko‘rsatkichlari". 2023-yil hisobot.
4. Mahmudov O. "Energiya tejamkorligi va innovatsiyalar". Toshkent, 2021.
5. Toshmatov X., Yoqubov N. "Quyosh energetikasining O‘zbekistondagi istiqbollari". Toshkent, 2020.

6. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi. "Yashil iqtisodiyot konsepsiyasi va uning O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari". Toshkent, 2022.

7. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. "Respublikada qayta tiklanuvchi energiya texnologiyalarini joriy etish masalalari". Toshkent, 2019.

8. O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi. "Qayta tiklanuvchi energiya manbalarining qishloq xo‘jaligidagi o‘rni". Toshkent, 2021.

9. Komilov U. "Gidroenergetikaning O‘zbekiston energetika tizimidagi ahamiyati". Toshkent, 2020.

10. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo‘mitasi. "Ekologik barqarorlik va energiya tejamkorligi". Toshkent, 2023.

Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali

+998 71 239 28 13

Tashkent, Uzbekistan

ilmiymaktab@gmail.com

www.laboreconomics.uz